

COMUNICAREA- ACT SACRU ȘI MISIONAR, O NECESITATE ETICĂ CONTEMPORANĂ

Pr. Prof. Univ. Dr. Florea ȘTEFAN,

Facultatea de Teologie Ortodoxa si Științele Educației“

Universitatea “Valahia”, Târgoviște,

ROMANIA,

Email: pr_floreastefan@yahoo.com

ABSTRACT

This study deepens the sacramental meaning of the 'word' as a means of communion and perfection for man. The incarnation of the Word of God and Christianity, by and large, led to the change of our paradigm of civilization. The Church uses today the word to promote its pastoral mission, as fundamental means of inculturation and as tool for deepening human communion and solidarity. The word has a sacramental perspective and always implies dignity and responsibility. The Christian civilization is one founded on the word, which is the reason it best expresses the dignity and the divine greatness of the word. The Church cannot stand apart in front of the social effects of technological progress of media, as it strongly affects people's lives, for better or worse, as used, with or without discernment.

Keywords: word; communication; communion; sacred; Church; language;

INTRODUCERE

Limbajul este un dar specific omului, dăruit de Creator, care-l diferențiază de toate celelalte viețuitoare. Cuvântul este specific omului, fiind un instrument principal al gândirii, relaționării, comunicării și comuniunii cu aproapele.

Este propriu omului să relaționeze prin intermediul limbajului, să creeze punți de legătură cu aproapele său. Dumnezeu Însuși comunică cu omul prin cuvânt, iar cel mai elocvent este evenimentul Înomenirii Fiului lui Dumnezeu, Cuvântul Trup S-a făcut (Ioan.I,14), ceea ce arată că Dumnezeu a sfințit în cel mai înalt grad limbajul, a făcut din limbajul nostru, limbajul Lui sau mai bine zis limbajul nostru este reflectare a limbajului Lui.¹

Din această perspectivă limbajul este un privilegiu, dar și un act sacramental, ne rugăm, comunicăm cu Dumnezeu, harul dumnezeiesc coboară prin intermediul Sfintelor Taine și Ierurgii, lucrări sacramentale ce implică cuvântul.

Cuvântul este invocație. Cuvântul este prelungirea sau exteriorizarea gândului inimii noastre, este exteriorizarea sau proiectarea modului nostru propriu de a fi și de a relaționa. Prin cuvânt emanăm o formă a personalității noastre, o amprentă a ceea ce suntem și a ceea ce dorim să comunicăm.

Pentru că este propriu omului, ca dat ontologic, dar și formă de comunicare utilizată de Însuși Dumnezeu, cuvântul este un act sacru, pentru că scopul lui este acela de a sprijini

¹ Virgil NEMOIANU, *Jocurile divinității. Gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu*, editura Polirom, Iași, 2000, p. 38.

mântuirea noastră, relaționarea cu Dumnezeu și cu aproapele în forma specifică nouă de comunicare.

Limbajul participă la mântuirea noastră, contribuie la ea sau la decadența noastră, el pătrunde așa cum spune Sfântul Apostol Pavel, la despărțitura dintre trup și suflet (Evrei IV,12) și știm cu toții că un cuvânt aiurea spus poate distruge o relație de o viață. Este adevărat, că puțini oameni au delicatețea și înțelepciunea de a înțelege cu adevărat care este rostul real al cuvântului și ce imensă putere poartă în el, astfel încât să folosească acest instrument binecuvântat și uman în modul cel mai adecvat.

1. SPECIFICUL EXPERIENȚEI PATRISTICE

Filocalia cuprinde, ca sa fac un mic excurs, o imensă delicatețe și tandrețe a relaționării în viziunea Părinților Deșertului care, purificându-se pe ei înșiși au redescoperit adevărata putere și rostul autentic al cuvântului.

Cuvântul este *scară spre cer* sau spre infern în funcție de cum îl utilizăm, de asemenea el este purtător al celor bune din interiorul nostru sau manifestare a viciului și păcatului care ne rod.² Limbajul este unul dintre cele mai importante aspecte ale antropologiei și soteriologiei din perspectiva teologiei, pentru că el este cel ce poate câștiga sau pierde mântuirea în funcție de utilizarea lui adecvată sau inadecvată.

Încă de la început, Creștinismul s-a revendicat ca o *religie a cuvântului*, a cărții, de aceea la fundamentul evenimentului creștin stă **Sfânta Scriptură**, o colecție de cuvinte inspirate de Duhul Sfânt, și **Sfânta Tradiție**, de asemenea o colecție inspirată, ambele fiind aspecte ale cuvântului viu și lucrător, inspirat și dinamic în istoria noastră.

Revelația în sensul biblic reprezintă un proces tainic, o comunicare directă din partea lui Dumnezeu adresată omului spre mântuirea lui. Ea este cuvântul lui Dumnezeu inspirat de Duhul Sfânt. În cadrele Noului Testament, revelația se identifică cu iconomia harică prin care Dumnezeu se descoperă deplin și plenar în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat. „*Revelația înseamnă și dezvăluirea unor taine ascunse, comunicarea unor învățături despre Dumnezeu, dar ea este și vestea cea bună, Evanghelia mântuirii și harul mântuirii în Hristos. În acest sens, Hristos este Revelatorul și revelația dumnezeiască însăși, Mântuitorul și mântuirea noastră*”³.

Argumentele ontologice care susțin importanța comunicării și comuniunii pentru acțiunile conștiente specifice omului în procesul de desăvârșire pot fi sintetizate din punct de vedere logic, scripturistic și patristic astfel:

a) Dumnezeu este Persoană – persoana presupune comuniune iubitoare, creând pe om din iubire, El Însuși dorește a Se revela pe Sine omului.

b) Omul, creat ca persoană, e capabil de comuniune. Fiind *chip al lui Dumnezeu*, omul e înzestrat cu rațiune, așa încât poate să-L cunoască pe Dumnezeu.

c) După căderea în păcat, chipul lui Dumnezeu din om nu s-a distrus total, ci s-a produs numai o deteriorare (o întunecare) a chipului. Omul rămâne capabil de comuniunea cu Dumnezeu și după căderea în păcat.

d) Lumea e creata de Dumnezeu ca dar, pentru om; e un mijloc de dialog între Dumnezeu și om, dialog în care omul e chemat sa descopere continuu pe Dumnezeu în creație.

² *Etica în Internet. Biserica și Internetul*, Consiliul Pontifical pentru Comunicații Sociale Ercis, Iași, 2002, 12.

³ Pr. Prof. Ion Bria, *Despre revelația dumnezeiască*, în „Glasul Bisericii”, An. XXII (1964), nr. 3-4, p.184

Este demn de remarcat faptul că apariția și răspândirea creștinismului este cel ce a dat demnitate cuvântului și care a operat trecerea de la cultura orală, la cea scrisă, căci doar Cuvântul S-a întrupat și ne-a dat posibilitatea să materializăm ceea ce transmitem prin viu grai. Cuvântul Întrupat a făcut palpabil cuvântul nostru uman, i-a dat demnitate și l-a încărcat cu o mare responsabilitate, pentru mântuirea noastră proprie dar și a aproapelui.

Așa se face că în epoca de început a Bisericii apar *scrisorile apostolice* care sunt copiate de cât mai multe comunități creștine, apoi *evangheliile* și astfel cuvântul devine o parte importantă a adorării lui Dumnezeu, o parte fundamentală a culturii noastre care capătă o altă dezvoltare și alte valențe.

Cultura noastră este fundamentată de cuvânt și se sprijină pe Întruparea Fiului lui Dumnezeu, iar civilizația europeană, cu marile ei culmi este rodul creștinismului în mod exclusiv, celelalte contribuții, iudaică și greco-romană fiind numai marginal-formale.

Cuvântul lui Dumnezeu se unește cu cuvântul omului și edifică civilizația și cultura noastră creștină și europeană care astfel este o cultură revelată, ce are sens și obiective supranaturale, dar mai mult decât atât dă demnitate imensă cuvântului.

Între demnitate și responsabilitate, între cuvântul lui Dumnezeu și cuvântul omului, acestea sunt limitele civilizației creștine a cuvântului, oglindite în Sfânta Tradiție și în Sfânta Scriptură.

Cuvântul este scheletul culturii și al civilizației noastre europene și românești, iar acest lucru reiese din tot ceea ce s-a creat, chiar și din cuvântul ca imagine, icoana și pictura, chiar dacă unii spun că imaginea a detronat cuvântul.⁴

2. PREOCUPĂRI CONTEMPORANE

Europa este o civilizație a cuvântului, fondată pe creștinism ce la rândul lui este clădit pe Întruparea Fiului lui Dumnezeu, așa că nu întâmplător cultura noastră este o *cultură năvod*, înnădită din cuvinte. Demnitatea imensă a cuvântului este dată de faptul că Dumnezeu este Cel ce-l rostește, *să fie lumină!*, și toate celelalte, ceea ce arată că omul, imitând pe Dumnezeu în cuvânt, merge sigur pe calea mântuirii, iar între cuvântul omului și cuvântul Domnului se scrie mântuirea noastră.

Sacralitatea cuvântului este o realitate interioară a acestuia deoarece el este creația și darul lui Dumnezeu pentru noi, dat cu un scop anume și de aceea a-l folosi inadecvat înseamnă a necinsti pe Dăruitor, a ofensa pe Cel ce așteaptă ca noi să folosim cuvântul ca instrument de comuniune și desăvârșire, iar nu ca mijloc de dezbinare și separare, izolare și răutate.

Comunicarea este un act natural uman, ontologic necesar și practic fundamental, care reprezintă nu doar reacția la necesitatea imediatului, dar mai ales un mod propriu de a împărtăși ceva și din propria ontologie. „*Omul este persoană, chip al lui Dumnezeu, deoarece există ca posibilitate de răspuns la chemarea de dragoste a lui Dumnezeu. Prin funcțiile sale psihosomatice, omul administrează această posibilitate, răspunde pozitiv sau negativ la chemarea lui Dumnezeu, conduce existența sa la viață, care înseamnă relație, sau la moarte care înseamnă separare față de Dumnezeu*”⁵.

⁴ Giovanni Sartori, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea*, traducere din italiană de Mihai Elin, București, Editura Humanitas, 2005, p. 11.

⁵ Christos Yannaras, *Abecedar al credinței*, traducere de Preot Dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, București 1996, p. 85

Actul comunicării este unul profund religios, Fiul lui Dumnezeu Întrupat este numit și Logos, rațiune, dar termenul mai înseamnă și comunicare, de asemenea, în interiorul Sfintei Treimi vorbim despre comunicare și împărtășire relațională ⁶.

Altfel spus, între comunicare și comuniune este o strânsă, puternică și, chiar, inseparabilă legătură ⁷.

Omul este ființă socială, adică are capacitatea de a comunica, deschiderea și vocația de a comunica este înscrisă în datul său ontologic, în chipul lui Dumnezeu din el. De fapt, acesta este și argumentul principal al posibilității și necesității comunicării noastre cu Dumnezeu. Suntem persoane, avem în mod natural capacitatea de a comunica înscrisă în adâncul dumnezeiesc din noi.

Din această perspectivă, actul comunicării este unul sacru, căci ține de voința lui Dumnezeu, care ne-a creat ființe raționale, El însuși fiind rațiunea Supremă. A comunica este deci cel mai firesc act uman, în același timp este actul care ne pune în relație cu Creatorul.

Omul prin crearea sa ca partener de dialog al lui Dumnezeu este o ființă dinamică, întreaga viață se prezintă ca o continuă tensiune care invocă harul Duhului Sfânt dătător de viață. Astfel viața creștină se caracterizează prin încorporare și trăire în Hristos spre cele veșnice. Omul purtător al *chipului lui Dumnezeu* este în același timp persoană și natură (*πρωτόπov και πηήσε*), sau mai exact, persoana care asumă natura (ființa) și o revelează. Ontologic omul este chemat către cunoaștere. Astfel, firea umană este străbătută haric în mod fundamental de misterul iubirii ca imbold ce împinge din interior persoanele spre o comuniune naturală. Valoarea veșnică a persoanei umane, unicitatea ființei sale realizată prin unitatea contrastelor pe care o reprezintă omul ca trup și suflet, descoperă faptul că persoana nu e adusă pe lume de Dumnezeu în mod izolat, ca o realizare uniformă abstractă, separată de natură, de ființă. Persoana se prezintă în contextul complex al legăturilor de iubire și de grijă manifestat față de ea însăși și față de alte persoane deosebite de ea, dar care împărtășesc aceeași natură comună, în care prezența divină sălășluiește în mod tainic. Se reflectă astfel în umanitate, prin crearea omului după chip, modul existențial, de a fi asemenea lui Dumnezeu, realizat prin dialogul de iubire între persoanele Sfintei Treimi și persoanele umane, și a acestora între ele, fără amestecare și fără confuzie, prin harul care conciliază cele create cu cele necreate. Învățătura ortodoxă nu concepe natura umană fără har, pentru că harul ca energia divină necreată, care izvorăște din ființa dumnezeiască, înțelege ca energie comună a celor trei ipostasuri, se revarsă prin Duhul Sfânt în mod personal, prin umanitatea înviată și înălțată a lui Hristos, în cadrul sacramental al Bisericii prin Sfintele Taine, în scopul mântuirii și sfințirii noastre. Acest proces văzut ca o *cincizecime continuă*, este de fapt comuniunea cu Hristos în Duhul Sfânt, ce înalță umanitatea la adevăratul ei mod de existență. Aspirația harică a omului spre Dumnezeu poate fi înțeleasă prin faptul că prin suflarea de viață a Duhului Sfânt apare în om un *tu* al lui Dumnezeu, care e chipul lui Dumnezeu *TU*. Dumnezeu creează, din nimic, un partener de dialog într-un organism biologic prin suflarea spirituală a harului, care produce o suflare spirituală ontologică ce se actualizează în relația conștientă interpersonală. Subiectul uman, participă la viața divină. Omul are, prin creație, posibilitatea de a se transforma în har și de a fi asemenea lui Dumnezeu: „În acest sens, antropologia ortodoxă este ontologia îndumnezeirii...”⁸. Prin har, ca energie necreată, poate

⁶ *Le Culte de l'Internet. Une menace pour le lien social?*, La Découverte, Paris, 1999, p. 104.

⁷ J.-Cl. MONOD, *Écrire à l'heure du tout message*, Flammarion, Paris, 2015, p. 66

⁸ Paul Evdochimov, *Ortodoxia*, traducere de Irineu Ioan Popa, editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1996, p. 103

fi parcursă distanța anabasică, ireductibilă (δίασθήμα) între chip și arhetipul divin prin absoluta neputință a vreunui amestec: „*ceea ce a fost făcut după chip înseamnă că se aseamănă cu modelul... Însă este cu totul altceva decât modelul său dacă ne gândim la însușirile firii lui. Căci dacă mintea omenească ar fi cu totul Dumnezeu , ea n-ar mai fi chipul său, și tocmai în însușirile din firea nezidită se înfățișează chipul; în aceste însușiri firea zidită arată modelul...*”⁹.

Am putea spune astfel că omul este ființă comunicațională, de relație , deschis spre semenii săi și spre Dumnezeu, iar actul de a comunica reprezintă și un mijloc ce contribuie la mântuirea sa.

Comunicarea ține de antropologie și de soteriologie, dar și de eshatologie, căci în parcursul *de la chip la asemănare*, ce are un caracter mereu înnoitor și fără final, comunicarea are un rol important.

Din punct de vedere moral, comunicarea corectă este cea care înseamnă că omul relaționează cu aproapele său fără a fi prins în sclavia păcatului, acesta este dezideratul. Dar știm că nu este așa, ci că omul este supus păcatului, iar comunicarea este și ea alterată de păcat. Opera de răscumpărare a Fiului lui Dumnezeu Întrupat a cuprins mai cu seamă acest aspect al comunicării, iar Iisus Domnul a dat profunzimea reală comunicării, făcând din ea scară spre cer, poartă a înnoirii și cale de transfigurare.

De aceea și Sfintele Taine și Ierurgii , prin care harul dumnezeiesc intră în viețile noastre, au un aspect ce ține de comunicare, de sacralitatea comunicării, iar prin efort volițional, noi transformăm sacralitatea comunicării în sfințenie a comunicării, adică de la dat ontologic la înnoire, prin sinergie divino-umană.

Biserica în calitate de Trup tainic al lui Hristos, are prezent în ea pe Duhul adevărului (Ioan 15,26, Romani 8,26), ce îi dă capacitatea de a cunoaște adevărul revelat și de a-l păstra. Sfinții Părinți mărturisesc că Biserica se întemeiază pe aceeași credință, pe comunitatea credinței propovăduită de ierarhia specială ce vine de la Hristos prin succesiunea apostolică. A comunica are deci, un aspect doctrinar, ce ține de chipul lui Dumnezeu, unul moral ce ține de adevărul și nealterarea ei și unul soteriologic ce privește desăvârșirea sau mântuirea noastră, pe lângă cel eshatologic ce privește participarea după har la viața dumnezeiască în veșnicie. Moralitatea nu este, o noțiune care se mulează în funcție de „istoriile” traversate de umanitate. Moralitatea este un concept stabil, integru, rezonant, ce nu se subordonează vremurilor ei, din contră, le subordonează. Aceasta nu poate căpăta nuanțe, pentru că nu este un lucru trivial, un stil vestimentar, arhitectonic, nici chiar un curent filosofic, pe care unii îl pot modela necondiționat.

Noutatea perspectivei morale a Bisericii se referă atât la integrarea holistică a comunicării, și ca act sacru, în procesul de aprofundare al comuniunii și coeziunii sociale, dar și specificând și dezvoltând anumite principii etice și creând o viziune integrativă a actului comunicării, ca act social, relațional și sacral. Cu certitudine, realitatea vieții transcendente, religioase, este fundamentul revelat în care a comunica înseamnă firescul de existență harică specific omului.

Încă de la început, prin ceea ce numim proces de inculturație, Biserica a utilizat cuvântul ca mijloc de promovare a Evangheliei, ca instrument de purificare a culturii greco-romane, de spiritualizare și de transfigurare a ei.

⁹ Sfântul Grigore de Nyssa, *Despre suflet și înviere*, P.S.B. 30, , editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1998, pp. 359 - 360

Astfel, ea a preluat formele de exprimare ale culturii greco-romane cărora le-a dat conținut nou creștin, *le-a botezat*, în așa fel încât să fie lejer de pătruns în mentalitatea antică, dar să transporte nu idei păgâne ci idei creștine, nu păgânism ci creștinism.

Pe același principiu, din fiecare epocă, Biserica a preluat câte ceva din cultura aceluși timp, folosind cuvântul ca mijloc de întâlnire și de transfigurare.

La început, Biserica a privit cu oarecare teamă mijloacele de comunicare, poate și pentru faptul că atâtea secole și-a desfășurat activitatea pastoral-misionară utilizând clasicele mijloace de propovăduire, totuși, nu trebuie să credem prea mult în acest conservatorism eclezial, mai ales dacă amintim că Biserica a preluat mereu cele mai noi mijloace de comunicație pentru a promova Evanghelia, de la papirus și pergament, până la utilizarea tiparului sau a radioului.

Astăzi, utilizarea internetului, *noul forum de evanghelizare*¹⁰, ori *nou Areopag*, sau a televiziunii, a comunicațiilor mobile sau a prezentărilor pe suport electronic, magnetic sau pur informațional, nu reprezintă un pericol de superficialitate a prezentării mesajului mântuitor.

Bineînțeles, în cazul excesului de utilizare de astfel de mijloace, fără un serios discernământ și fără o strategie clară și inteligentă, poate crea probleme de înțelegere, de receptare sau de aprofundare.

Prezența Bisericii în spațiul public prin mass-media este o urgență și o datorie permanentă, pentru că este un gest caritabil a vesti cât mai eficace cuvântul lui Dumnezeu¹¹.

Iisus și apostolii au utilizat toate mijloace moderne ale vremii lor pentru a-și prezenta mesajul, așa că nici un mijloc de comunicație nu trebuie refuzat sau eliminat din strategia de propovăduire a cuvântului divin.

A promova lumina, dreptatea, bucuria, a aduce speranță și mângâiere este oricând, nu doar permis, ci obligatoriu pentru orice creștin.

Cei care ridică problema că Biserica este o afacere privată și nu este corect să se manifeste public sau că ar agresa cu mesajul ei pe liber cugetători, o fac dintr-o falsă și periculoasă *corectitudine politică*, deoarece, atâta timp cât Biserica promovează valorile ei nu poate fi contra omului și intereselor lui celor mai profunde.

Biserica trebuie să valorifice folosirea tuturor mijloacelor de comunicație socială ce utilizează sau au ca vehicol cuvântul, deoarece trebuie să predice cuvântul mântuirii tuturor, să impregneze cu pecetea dumnezeiască a iubirii transformatoare a lui Dumnezeu pe toți și pe toate¹². În măsura în care omul postmodern caută mântuirea proximală, el trebuie să apeleze tot mai mult la proceduri moderne, instituționalizate, pe care societatea le oferă cu atâta bunăvoință astăzi.

Misiunea în mediul urban este una dintre problemele urgente ale bisericii în societatea contemporană. Datorită politicii regimului comunist, marile orașe ale țării au cunoscut o creștere demografică impresionantă, în timp ce Biserica a fost împiedicată să-și construiască lăcașuri de cult. La toate acestea adăugăm formalismul religios de care dau dovadă mulți dintre credincioșii formați în vremea comunistă, și nepăsarea celor formați în spiritul gândirii postmoderne, care participă dintr-un impuls social la viața și activitatea bisericească. Pentru lumea creștină, este deja o mare provocare acceptarea responsabilității de a se implica în

¹⁰ IOAN PAUL al II-lea, *Internetul: un nou forum pentru proclamarea Evangheliei. Mesaj cu ocazia celei de a XXXVI-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale*, 12 Mai 2002, Presa Bună, Iași, 2002, p. 4.

¹¹ Benedict XVI, *Mesajul pentru a 45-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale (2011)*.

¹² <https://ziarulumina.ro/repere-si-idei/internetul-intre-comunicare-si-izolare-15816.html>

procesul de îndreptare a diferitelor mentalități sociale postmoderne pe care trebuie să le conformeze cu esența modului de gândire în Hristos.

Rolul educației morale creștine este esențial pentru sănătatea societății contemporane. „Primul pas, fundamental pentru a atinge acest turn cultural, constă în formarea conștiinței morale cu privire la valoarea incomensurabilă și imaterială a fiecărei vieți umane. Este foarte important să redescoperiți legătura intactă dintre viață și libertate și să descoperiți legătura constitutivă care unește libertatea cu adevărul”¹³. Orice comunitate religioasă ar trebui să fie definită de sănătatea spirituală. Deoarece societatea postmodernă ne dă imaginea unei comunități amputate spiritual, soluțiile concrete sunt date de programele Bisericii, programele de consiliere și psihoterapia religioasă și umanistă¹⁴.

Astăzi, observăm o schimbare a paradigmei noastre de cultură și de civilizație, după trecerea la cultura scrisă, după apariția tiparului și după apariția internetului, utilizarea noilor mijloace tehnice de comunicare socială a schimbat radical modul nostru de a percepe lumea, aproapele, pe Dumnezeu și civilizația.

CONCLUZII

Roadă ale inteligenței umane, mijloacele de comunicație în masă au datoriat de a accentua spiritul comunitar, solidaritatea între oameni, dreptatea și iubirea, contribuind astfel, în mod direct la crearea unei societăți cât mai umane și mai aproape de năzuințele oamenilor.

În afară de popularizarea informației de interes public, mass media este responsabilă și de răspândirea autenticei culturi, a splendorii adevărului¹⁵, a valorilor perene ale umanității, adică nu doar scop informativ ci și formativ. Finalitatea actului cultural constă într-o mai profundă umanizare a omului.

Mergând spre profunzimile ființei sale, omul îl descoperă inevitabil pe Dumnezeu, în adâncul sufletului său, la fundamentele civilizației și ale culturii umane înseși¹⁶.

Angajamentul activ pentru a sluji omul, educarea sa, face din mass-media un instrument principal cu care operează modelul cultural al secolului al XXI-lea.

Nimic, nicicând nu a avut o influență mai crescută în societatea noastră, așa cum o are mass-media astăzi. Slujind adevărul, comunicațiile slujesc indirect pe *Acel Dumnezeu necunoscut* (Fapte 17, 23), pe Dumnezeu despre care vorbea Sfântul Apostol Pavel în Areopagul atenian. De aceea, orice om angajat în domeniul comunicațiilor care servește adevărul, servește umanitatea noastră profundă și pe Creator¹⁷.

Dacă tiparul și radio-televiziunea vestesc, în limbajul lor specific, adevăruri congruente Marelui Adevăr, informează și educă, totuși nu putem să nu remarcăm o anumită înstrăinare pe care o creează această iluzie de falsă comuniune, doar pe baza informației. Comunitatea umană are la bază dialogul direct, nemediat, personal, orice altceva, neputând ține locul adevăratei comuniuni¹⁸.

¹³ “The first step, fundamental in order to achieve this cultural turn, consists of forming the moral conscience regarding the immeasurable and intangible value of every human life. It is of the greatest importance to rediscover the unbreakable connection between life and freedom and to discover the constitutive connection that united the freedom with the truth”. Traducere personală, Encyclical Letter *Evangelium vitae*, 96

¹⁴ Alvin Toeffler, *Șocol viitorului*, editura Politică, București 1973, p.56

¹⁵ IOAN PAUL al II-lea, *Veritatis Splendor*, 1, în IOAN PAUL al II-lea, *Enciclice*, ARCB, București, 2008, p. 497.

¹⁶ I. MĂRTINCĂ, *Cultura și educația în Doctrina Socială a Bisericii*, Universitatea din București, 2004, p.243

¹⁷ <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/regionale/banat/internetul-un-nou-mijloc-de-pastoratie-109728.html>

¹⁸ J.C. Larchet, *Captivi in Internet*, Editura Sophia, 2018, p. 54.

Nu este nici mai bun și nici mai rău ca cele de dinainte, dar este cu siguranță altceva, de aceea nu trebuie să categorisim ierarhic sau să criticăm cultura scrisă în raport cu cea virtuală, ci numai să ținem seama că tinerii noștri se raportează altfel la cuvânt.

Că citesc mai mult sau mai puțin e relativ, nici generațiile vechi nu se omorau prea mult cu cititul, dimpotrivă, acum se citește mai mult, chiar mesaje, chiar postări pe facebook sau ziare on-line, ori articole de tot felul.

Acest important spațiu virtual este *noul câmp de misiune al Bisericii*, nu doar câmp tactic pentru servicii, ori spațiu de marketing pentru firme, este un spațiu în care noi trebuie să fim prezenți și să vestim cuvântul, trebuie să fim gata a sprijini creștinarea sau re-creștinarea noilor generații și a celor mai vechi.

Rețelele de socializare *pot contribui la o mai bună cunoaștere reciprocă a diferitelor tradiții și la consolidarea comunităților de credință*¹⁹, ca spațiu de manifestare nouă a cuvântului, reprezintă de asemenea, un nou spațiu misionar, noul Areopag al timpului nostru în care negreșit trebuie să fim noii misionari, căci ele pot aduce pace și eliberare.²⁰

BIBLIOGRAFIE:

- [1] Benedict XVI, *Mesajul pentru a 45-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale* (2011).
- [2] Bria Pr. Prof. Ion , *Despre revelația dumnezeiască*, în „Glasul Bisericii”, An. XXII (1964), nr. 3-4,
- [3] *Etica în Internet. Biserica și Internetul*, Ercis, Iași, 2002,
- [4] Evdochimov Paul, *Ortodoxia*, traducere de Irineu Ioan Popa, editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1996,
- [5] <https://basilica.ro/patriarhul-daniel-despre-utilizarea-retelelor-de-socializare-si-a-internetului/>
- [6] <https://www.vaticannews.va/ro/papa/news/2019-01/papa-francisc-mesaj-zi-mondiala-comunicatii-sociale.html>
- [7] <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/regionale/banat/internetul-un-nou-mijloc-de-pastoratie-109728.html>
- [8] <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/regionale/banat/internetul-un-nou-mijloc-de-pastoratie-109728.html>
- [9] <https://ziarullumina.ro/repere-si-idei/internetul-intre-comunicare-si-izolare-15816.html>
- [10] IOAN PAUL al II-lea, *Enciclice*, ARCB, București, 2008
- [11] IOAN PAUL al II-lea, *Internetul: un nou forum pentru proclamarea Evangheliei. Mesaj cu ocazia celei de a XXXVI-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale*, 12 Mai 2002, Presa Bună, Iași, 2002,
- [12] Larchet, J.C., *Captivi în Internet*, Editura Sophia, 2018, p. 54.
- [13] *Le Culte de l'Internet. Une menace pour le lien social?*, La Découverte, Paris, 1999, p. 104.
- [14] MĂRTINȚĂ Ioan, *Cultura și educația în Doctrina Socială a Bisericii*, București, 2004,
- [15] Monod, J.-Cl., *Écrire à l'heure du tout message*, Flammarion, Paris, 2015,
- [16] Nemoianu, Virgil, *Jocurile divinității. Gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu*, editura Polirom, Iași, 2000,
- [17] Sartori Giovanni, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea*, traducere din italiană de Mihai Elin, București, Editura Humanitas, 2005
- [18] Sfântul Grigore de Nyssa, *Despre suflet și înviere*, P.S.B. 30, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1998,
- [19] Toeffler Alvin, *Șocul viitorului*, editura Politică, București 1973
- [20] Yannaras Christos, *Abecedar al credinței*, Editura Bizantină, București 1996,

¹⁹ <https://basilica.ro/patriarhul-daniel-despre-utilizarea-retelelor-de-socializare-si-a-internetului/>

²⁰ <https://www.vaticannews.va/ro/papa/news/2019-01/papa-francisc-mesaj-zi-mondiala-comunicatii-sociale.html>